

30. výročí odchodu sovětských vojsk z Československa

Jsou výročí neradostná, kdy si připomínáme počátek něčeho nedobrého, tragického, a naopak ta, kdy rádi vzpomínáme na to, že ono zlé pominulo. Tak tomu bylo například u obou světových válek, ale i v případě doby nedávné, kdy v noci z 20. na 21. srpna 1968 byla zahájena okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy, z nichž vojsko sovětské armády u nás dočasně pobýlo téměř 23 let – přesněji do 21. (respektive 27.) června 1991.

K přepadení Československa stačila vojákům jedna jediná noc. K tomu, aby od nás odešli, si zprvu vynucovali lhůtu 5 let. Takovou dobu jim prý potvrzá, než všechny jednotky od nás budou schopny opustit naše území a rozmístit se do předem připravených pozic na území Ruska. Tak to prezentovali sovětští vyjednávači v čele s náměstkem ministra zahraničních věcí Ivanem Aboimovem a sovětskou generalitou našim zástupcům, vedeným staronovým náměstkem ministra zahraničí Evženem Vackem. Toho do funkce náměstka jmenoval již předchůdce ministra Jiřího Dientsbiera Jaromír Johanes, který v této funkci vystřídal komunistického ministra Bohuslava Chňoupka. Jen tak na okraj – už se zapomnělo, že Komisi pro vyjednávání odchodu sovětských vojsk ustanovil v čele s Evženem Vackem ještě před Listopadem 1989 právě Jaromír Johanes. Mocnou vzpruhou a posílením její pozice při vyjednávání se Sověty však byly listopadové události, tlak Občanského fóra, vlády i nová mezinárodní situace.

Sovětští vyjednávači se snažili co nejvíce zpomalit jednak proces vyjednávání o odchodu vojsk, jednak definitivní termín odsunu. To, že nakonec došlo 26. února 1990 v moskevském Kremlu k podepsání celkové dohody, je mj. zásluhou výsledku osobní domluvy Václava Havla s Michailem Gorbačovem, který nevyhověl požadavkům vlastní generality na odklady a průtahy. V dohodě byla stanovena i lhůta, do kdy musí sovětská vojska opustit Československo – do poloviny roku 1991.

Na odchod sovětských vojsk začala dohlížet komise Federálního shromáždění v čele s v lednu 1990 nově zvoleným poslancem rockerem Michaelem Kocábem, který si posléze velmi pochvaloval, jak odpovědně a neobyčejně vstřícně přistupoval k odsunu velitel Střední skupiny sovětských vojsk umístěných na našem území generálplukovník Eduard Vorobjov. Že šlo o nelehký úkol, o tom svědčí následující čísla: Bylo třeba přesunout z našeho území nejen 73 000 vojáků a na 40 tisíc jejich rodinných příslušníků, ale

zejména obrovské množství vojenského materiálu, tj. 1200 tanků, 2505 bojových vozidel pěchoty a obrněných transportérů, 1218 děl a minometů, 105 bojových letadel, 176 vrtulníků a 95 000 tun munice. Odsun se uskutečnil v 925 transportech, z nichž poslední odjel 19. června 1991 z Milovic a naše hranice opustil o dva dny později - 21. června 1991. Tím posledním sovětským vojákem byl již zmíněný velitel generál Vorobjov, který odletěl do Kyjeva z vojenského letiště Gbely 27. června 1991. Stanovená dojednaná lhůta odchodu (polovina roku 1991) byla tedy dodržena. Právě tento den – 27. červen - bude možná přiřazen k významným dnům jako Den odsunu sovětských vojsk z Československa (pro úplnost dodávám, že 27. červen je v našem kalendáři již Dnem památky obětí komunistického režimu).

Kocábova Komise se snažila řešit i palčivé otázky majetkoprávní, humanitní a ekologické, ale bez valného výsledku. Sovětská strana tato jednání víceméně bojkotovala. Smutným faktem zůstává, že pobyt sovětských vojsk na našem území si vyžádal velké ztráty na životech a obrovské materiální škody. Je evidováno 290 mrtvých občanů, 577 lidí bylo těžce zraněno, další stovky (snad i tisíce) lehce. Materiální škody, zejména ekologické na životním prostředí, jsou zatím vyčísleny na nejméně 15 miliard korun.

A na samotný závěr: Rychlost vyjednávání o odsunu vojsk od nás byla na tehdejší dobu překvapující. Jen pro srovnání – z Polska sovětsí vojáci odešli až o dva roky později a z bývalé NDR ještě o další rok později.